

Sud Bosne i Hercegovine

Суд Босна и Херцеговина

Predmet broj: S1 2 K 008235 20 Kž 3

Datum održavanja sjednice: 29.01.2021. godine

Pred vijećem Apelacionog odjeljenja u sastavu:

Sudija Staniša Gluhajić, kao predsjednik vijeća

Sudija Tihomir Lukes, sudija izvjestilac

Sudija Redžib Begić, član

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE

protiv optuženih

Bože Vučenovića, Milana Vučenovića, Radeta Ljubičića, Safeta Turanovića, Rasima Turanovića, Zorana Dmitrovića, Nedeljka Vučenovića i Miroslava Vučenovića

DRUGOSTEPENA PRESUDA

Tužiteljica Tužilaštva Bosne i Hercegovine: Sena Uzunović

Braniteljica optuženog Bože Vučenovića: advokat Mira Vučinić

Braniteljica optuženog Milana Vučenovića: advokat Suada Halilagić

Branilac optuženog Radeta Ljubičića: advokat Kerim Čelik

Branilac optuženog Safeta Turanovića: advokat Dražen Zubak

Branilac optuženog Rasima Turanovića: advokat Aldin Lejlić

Branilac optuženog Zorana Dmitrovića: advokat Siniša Derganc

Branilac optuženog Nedeljka Vučenovića: advokat Goran Nešković

Branilac optuženog Miroslava Vučenovića: advokat Safet Medošević

Sadržaj:

I. TOK POSTUPKA	4
II. ŽALBE, ODGOVORI I SJEDNICA APELACIONOG VIJEĆA.....	5
III. ŽALBA TUŽILAŠTVA BIH I ZAKLJUČCI APELACIONOG VIJEĆA	6
A. KRIVIČNO DJELO TRGOVINE LJUDIMA I ORGANIZOVANOG KRIMINALA.....	7
1. Žalbeni prigovori koji se odnose na procesna pitanja.....	7
2. Žalbeni prigovori koji se odnose na činjenična utvrđenja.....	14
B. KRIVIČNO DJELO PRANJA NOVCA	24
C. POVREDA KRIVIČNOG ZAKONA.....	27
D. ZAVRŠNA RAZMATRANJA	28

U IME BOSNE I HERCEGOVINE !

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću Apelacionog odjeljenja, sastavljenom od sudije Staniše Gluhajića, kao predsjednika vijeća, te sudija Tihomira Lukeša i Redžiba Begića kao članova vijeća, uz sudjelovanje stručne saradnice Ene Granić Čizmo, u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženih Bože Vučenovića i dr., zbog krivičnog djela Organizovani kriminal iz člana 250. stav 2. i 3. u vezi sa krivičnim djelom Trgovina ljudima iz člana 186. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine i krivičnog djela Pranje novca iz člana 209. stav 3. u vezi stavova 1. i 2. istog Zakona, odlučujući o žalbi Tužilaštva Bosne i Hercegovine, izjavljenoj protiv presude Suda Bosne i Hercegovine, broj S1 2 K 008235 14 K od 04.12.2019. godine, nakon održane javne sjednice vijeća, dana 29.01.2021. godine, u prisustvu tužiteljice Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Sene Uzunović, kao i branilaca optuženih, advokata Suade Halilagić¹, Lejle Terzimehić², Dražena Zubaka, Aldina Lejlića, Siniše Derganca³, te Safeta Medoševića, a u odsustvu uredno obaviještenih optuženih Bože Vučenovića, Milana Vučenovića, Radeta Ljubičića, Safeta Turanovića, Rasima Turanovića, Zorana Dmitrovića, Nedeljka Vučenovića i Miroslava Vučenovića, na osnovu člana 310. stav 1. u vezi sa članom 313. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, donio je slijedeću:

P R E S U D U

Odbija se kao neosnovana, žalba Tužilaštva Bosne i Hercegovine, te se presuda Suda Bosne i Hercegovine, broj S1 2 K 008235 14 K od 04.12.2019. godine, potvrđuje.

¹ Zamijena i za advokata Miru Vučinić.

² Zamijena za advokata Kerima Čelika.

³ Zamijena i za advokata Gorana Neškovića.

O b r a z l o ž e n j e

I. TOK POSTUPKA

1. Presudom Suda Bosne i Hercegovine (Sud BiH/Sud), broj S1 2 K 008235 14 K od 04.12.2019. godine, optuženi Božo Vučenović, Milan Vučenović, Rade Ljubičić, Safet Turanović, Rasim Turanović, Zoran Dmitrović, Zoran Kalajdžić, Nedeljko Vučenović i Miroslav Vučenović oslobođeni su od optužbe da su, radnjama opisanim u izreci pobijane presude, počinili:

- optuženi Božo Vučenović, radnjama iz tačke 1. izreke presude (tačka 1. optužnice), krivično djelo Organizovani kriminal iz člana 250. stav 3. u vezi sa krivičnim djelom Trgovina ljudima iz člana 186. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), a radnjama iz tačke 2. izreke presude (tačka 2. optužnice) krivično djelo Pranje novca iz člana 209. stav 3. u vezi stavova 1. i 2. KZ BiH.
- optuženi Rade Ljubičić, Safet Turanović, Rasim Turanović, Zoran Dmitrović, Zoran Kalajdžić, Nedeljko Vučenović i Miroslav Vučenović, radnjama iz tačke 1. izreke presude (tačka 1. optužnice), krivično djelo Organizovani kriminal iz člana 250. stav 2. u vezi sa krivičnim djelom Trgovina ljudima iz člana 186. stav 1. KZ BiH.
- optuženi Milan Vučenović, radnjama iz tačke 2. izreke presude (tačka 2. optužnice), krivično djelo Pranje novca iz člana 209. stav 3. u vezi stava 1. KZ BiH.

2. Istom presudom su na osnovu člana 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKP BiH) optuženi Božo Vučenović, Milan Vučenović, Rade Ljubičić, Safet Turanović, Rasim Turanović, Zoran Dmitrović, Zoran Kalajdžić, Nedeljko Vučenović i Miroslav Vučenović oslobođeni naknade troškova krivičnog postupka, te isti padaju na teret budžetskih sredstava Suda.

3. Također je navedenom presudom na osnovu člana 198. stav 3. ZKP BiH određeno da se oštećeni sa eventualnim imovinskopравnim zahtjevima upućuju na pranicu.

4. Budući da je Zoran Kalajdžić nakon izricanja prvostepene presude preminuo, Sud je donio rješenje, broj S1 2 K 008235 14 K od dana 28.02.2020. godine, kojim se obustavlja krivični postupak u odnosu na optuženog Zorana Kalajdžića, a iz razloga smrti optuženog.

II. ŽALBE, ODGOVORI I SJEDNICA APELACIONOG VIJEĆA

5. Protiv prvostepene presude, žalbu je izjavilo Tužilaštvo Bosne i Hercegovine (Tužilaštvo BiH/Tužilaštvo) i to zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, iz člana 297. stav 1. tačka k) ZKP BiH, te stava 2. istog člana ZKP BiH, povrede krivičnog zakona iz člana 298. stav 1. tačka d) ZKP BiH, kao i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja iz člana 299. stav 1. ZKP BiH, sa prijedlogom da vijeće Apelacionog odjeljenja Suda BiH uvaži žalbu Tužilaštva, ukine prvostepenu presudu i odredi održavanje pretresa pred vijećem Apelacionog odjeljenja Suda BiH.

6. Branioci optuženih Bože Vučenovića, Milana Vučenovića, Radeta Ljubičića, Safeta Turanovića, Rasima Turanovića i Zorana Dmitrovića, advokati Mira Vučinić, Suada Halilagić, Kerim Čelik, Dražen Zubak, Aldin Lejlić i Siniša Derganc podnijeli su pismene odgovore na žalbu Tužilaštva BiH sa prijedlogom da se ista odbije kao neosnovana, te potvrdi prvostepena presuda.

7. Dana, 29.01.2021. godine, održana je javna sjednica vijeća Apelacionog odjeljenja, u odsustvu uredno obaviještenih optuženih⁴, a u prisustvu njihovih branilaca, kao i tužioca Tužilaštva BiH, na kojoj su u nastavku izneseni žalbeni prigovori, kao i odgovori.

8. Nakon što je ispitalo pobijanu presudu u granicama istaknutih žalbenih prigovora, u skladu sa odredbom člana 306. ZKP BiH, vijeće Apelacionog odjeljenja (Apelaciono vijeće/Vijeće) je donijelo odluku kao u izreci, iz slijedećih razloga:

9. Apelaciono vijeće smatra da valja istaknuti da drugostepena presuda predstavlja odluku koja je donesena u žalbenom postupku i da kada je u pitanju njeno obrazloženje, da je dovoljno da se u njoj daju razlozi vezano za podržavanje, ili pak neprihvatanje utvrđenja i zaključaka nižestepenog suda, te u tom smislu da žalbeni sud u obrazloženju

⁴ član 304. stav 4. ZKP BiH: *Nedolazak stranaka i branioca koji su uredno obaviješteni ne sprečava održavanje sjednice vijeća.*

svoje odluke ukazuje na prihvatljivost (neprihvatljivost) stavova i ocjena nižeg suda, odnosno njegovih utvrđenja sa kojima se slaže (ili ne) (*vidi Evropski sud, Gracica Ruiz protiv Španije, 1999-I, 31 EHRR 589 GC*). Navedeno znači da nije neophodno odgovoriti i obrazložiti svaki žalbeni navod, već je dovoljno da je drugostepeni sud razmotrio osnovna pitanja koja žalbe osporavaju i koja su od odlučujućeg značaja u donošenju konačne odluke o postojanju krivičnog djela i krivične odgovornosti (*vidi Ustavni sud, odluke br. U 62/01 od 5.aprila 2002. godine i AP 352/04 od 23.marta 2005. godine*).

10. Također, već na ovom mjestu Apelaciono vijeće nalazi za bitnim napomenuti da prilikom utvrđivanja da li je zaključak pretresnog vijeća bio opravdan Apelaciono vijeće će krenuti od načela da se ne treba olako upuštati u narušavanje činjeničnog stanja koje je utvrdilo pretresno vijeće, obzirom da isto ima na umu, da je provjera i odmjeravanje dokaza izvedenih na glavnom pretresu prvenstveno u diskrecionoj nadležnosti pretresnog vijeća, zbog čega se mora iskazati određeno uvažavanje u pogledu činjeničnog stanja koje je utvrdilo pretresno vijeće.

III. ŽALBA TUŽILAŠTVA BIH I ZAKLJUČCI APELACIONOG VIJEĆA

11. Prije svega, ovo Vijeće nalazi za shodnim dati opštu ocjenu žalbe Tužilaštva. Naime, radi se o nesistematičnom žalbenom podnesku, u kojem se različiti žalbeni osnovi preklapaju i ponavljaju. Pri tome, žalba ne prati niti sistematiku prvostepene presude, što je bila dužna činiti, već počinje sa prigovorima koji se tiče činjeničnog osnova, da bi se zatim bavila pitanjima procesnih odluka, pa potom opet vraća na činjenična pitanja. Stoga, ovo Vijeće nije bilo u mogućnosti da svoje obrazloženje pruži po pojedinačno istaknutim naslovima koji bi predstavljali žalbene osnove po procesnom zakonu, već će svoje obrazloženje iznijeti na način da će detektovati pitanja koja je tužilac iznio u žalbi, te na ista dati jedinstven odgovor, bez obzira na to kojem žalbenom osnovu pripadaju. Pri tome, ovo Vijeće će prevashodno iznijeti detektovane prigovore koji se tiču faktičkih procesnih odluka prvostepenog suda, redoslijedom iz žalbenog podneska, a prilikom odgovora će pratiti i sistematiku prvostepene presude.

A. KRIVIČNO DJELO TRGOVINE LJUDIMA I ORGANIZOVANOG KRIMINALA

1. Žalbeni prigovori koji se odnose na procesna pitanja

Ulaganje Zapisnika iz istrage svjedoka – oštećenog M.T. (istovjetno postupanje i u odnosu na iskaz svjedoka I.B.)

12. U žalbi se navodi da je sud postupio protivno odredbi člana 273. stav 1. i 2. ZKP BiH jer je prihvatio da odbrana uloži Zapisnik iz istrage svjedoka-oštećenog M.T.-u optužnici označenog kao dokaz ..., a izveden kao dokaz odbrane ..., od kojeg svjedok na glavnom pretresu uopšte nije odstupio. Dakle, nisu bile ispunjene zakonske pretpostavke za njegovo ulaganje. Prema žalbi taj dokaz tj. zapisnik je odbrana uvela samo radi kopije medicinskog nalaza koji je pratio zapisnik, a koji nalaz i nije bio predložen kao dokaz optužbe jer se radilo o kopiji. Međutim, odbrana pozivajući se na tu kopiju nalaza, na kome nema broja protokola kliničkog centra, istu pobija dopisom ... u kojem je navedeno da provjerom kroz protokol ... M.T. nije evidentiran kao pacijent. Prema Tužilaštvu taj dokaz sud nekritički prihvata ne ocjenjujući činjenicu da isti nije protokolisan što jasno potvrđuje navode ovoga svjedoka da je svjedok M.T. primljen u ... kada očito administrativne službe ... nisu ni radile, pa samim tim provjerama kroz evidencije protokola tog ... nije ni moglo biti evidentirano ime svjedoka. Dakle, zbog ovakvog postupanja suda cijeli iskaz ovog svjedoka biva cijenjen kao nekredibilan. Na isti način sud nezakonito prihvata i iskaze svjedoka I.B. mada isti nije odstupao od svog iskaza datog u istrazi.

13. *Apelaciono vijeće iznesene prigovore nalazi neosnovanim.*

14. Kako se to može zaključiti iz obrazloženja pobijane presude, svrha istaknutog prigovora bi bila očuvanje kredibiliteta iskaza svjedoka M.T., koji je faktički doveden u pitanje ulaganjem osporenog dokaza, zbog čega Tužilaštvo istrajava na tome da je postupljeno suprotno odredbi člana 273. ZKP BiH.

15. Međutim, suprotno takvim tvrdnjama, ovo Vijeće ne nalazi manjkavosti koje bi dovele u pitanje zaključke prvostepenog suda iznesene na strani 105-107. pobijane presude. Naime, Apelaciono vijeće prevashodno napominje da Tužilaštvo parcijalno pristupa odredbi člana 273. ZKP BiH, pokušavajući restriktivnim tumačenjem iste dovesti u pitanje pravilnu odluku prvostepenog suda da se radi o opravdanom ulaganju zapisnika iz

istrage, obzirom da njegov sastavni dio čine prilozi koji su od strane odbrane dovedeni u pitanje sa aspekta autentičnosti.

16. Naime, za Apelaciono vijeće je indikativno da se u konkretnom slučaju radi o prilogu pomenutog zapisnika, koji se tiče navodnog zdravstvenog stanja svjedoka, uzrokovanog faktičkim inkriminacijama koje se optuženima stavljaju na teret, odnosno nalazu kojim svjedok potkrijepljuje svoje navode o istom, a što je odbrana dovela u pitanje svojim dokazima, što čini potpuno pravilnom odluku prvostepenog suda da na temelju odredbe člana 273. ZKP BiH prihvati isti dokaz i uloži u spis, naročito cijeneći da je ispunjen obligatoran uslov da je svjedok na glavnom pretresu suočen sa svojim iskazom iz istrage, čiji dio predstavlja upravo sporni nalaz.

17. Stoga, cijeneći činjenicu da je svjedok M.T. u istrazi dao iskaz, kojim preko svog zdravstvenog stanja koje potkrijepljuje nalazom sumnjive autentičnosti, faktički inkriminiše optužene, a da je odbrana takvo stanje svjedoka dovela u sumnju ulažući dokaze kojima se osporava autentičnost nalaza ljekara na kojem se takve tvrdnje svjedoka zasnivaju, te koji predstavlja prilog zapisnika iz istrage, to bi bilo suprotno pravu na odbranu da prvostepeni sud ulaganje spornog dokaza nije prihvatio.

Pitanje autentičnosti fotografija uložениh od strane odbrane

18. U tom smislu žalba ukazuje na stav suda dat na stranicama 64. i 65. pobijane presude, te se navodi da u odnosu na fotografije koje je odbrana uložila kao dokaz sud zauzima stav: "...bez obzira na činjenicu da porijeklo, tačan datum ili autora fotografije u nekim slučajevima nije bilo moguće zasigurno utvrditi, sud je uzimao u obzir iskaze svjedoka koji se tiču samih fotografija s obzirom da su pojašnjavali kontekst fotografija...". Prema žalbi u toj situaciji se sud pozvao na član 20. tačke n) i o) ZKP BiH, a zanemaruje sadržaj člana 274. stav 2. i 3. ZKP BiH koji propisuju provjeru vjerodostojnosti zapisa ili fotografija, a ovdje se radilo o neovjerenim fotografijama u odnosu na original, a niti su svjedoci potvrdili da su originalne. S druge strane, sud zauzima potpuno suprotan stav kod dokaza optužbe-... Obavijest direktora B. Vučenovića koju je predao dobrovoljno svjedok optužbe M.V. koji je potvrdio da je istu skinuo sa skladišta gdje je radio, ponio sa sobom iz Azerbejdžana i dobrovoljno je predao SIPA-i.

19. Apelaciono vijeće iznesene prigovore nalazi neosnovanim.

20. Apelaciono vijeće je detaljno analiziralo istaknuti žalbeni prigovor, cijeneći procesne odredbe o ograničenju upotrebe određenih materijala, kao što su npr. fotografije, bez lanca vjerodostojnosti iste, ali je suprotno žalbenim prigovorima zaključilo da postupanjem prvostepenog suda nije došlo do manjkavosti takve prirode koje bi ukazivale da se radi o neotklonjivoj procesnoj povredi.

21. Kada ovako zaključuje ovo Vijeće cijeni da je prvostepeni sud u pobijanoj presudi, na strani 65. iste, ukazao granice korištenja spornih fotografija, jasno implicirajući da su iste cijene samo u onom dijelu u kojem je određeni sadržaj potvrđen iskazima svjedoka. Stoga, Apelaciono vijeće smatra da se iste faktički mogu posmatrati i kao dio svjedočkog iskaza, kako je to u nizu predmeta učinjeno i sa radnjom prepoznavanja.

22. Slijedom navedenog, polazeći od ovakvog stava, Apelaciono vijeće zaključuje da se u konkretnom slučaju ne radi o povredi člana 274. stav 2. i 3. ZKP BiH, za niz osporenih fotografija, kako to tvrdi Tužilaštvo, te da je pravilno prihvatanje ovih dokaza, u obimu i na način kako je to učinio prvostepeni sud.

Kredibilitet svjedoka S.R.

23. U odnosu na iskaz svjedoka S.R., Sud, prema tvrdnji žalbe, suprotno članu 15. ZKP BiH navodi: "... sud odlučio da pokloni vjeru iskazu svjedoka koji je dao na glavnom pretresu, a pri tom je sud imao u vidu dokaz tužilaštva ... koji predstavlja presudu Suda BiH na osnovu sporazuma protiv S.R. zbog krivičnog djela davanje lažnog iskaza, koji iskaz je dat upravo u ovom postupku. Međutim, takva presuda ne može u odlučnoj mjeri uticati na stav ovog Vijeća kada je riječ o ocjeni iskaza svjedoka". Prema žaliocu, sud ovakvim stavom prekoračuje ovlaštenja iz člana 15. ZKP BiH jer i komentar ZKP BiH navodi da " pravomoćnu presudu treba uzeti kao nesumnjiv dokaz činjenica koje su u njoj utvrđene".

24. Apelaciono vijeće iznesene prigovore nalazi neosnovanim.

25. Suprotno žalbenim prigovorima, Apelaciono vijeće zaključuje da prvostepeni sud nije postupio protivno članu 15. ZKP BiH, kada je prihvatio iskaz svjedoka S.R.. Naime, upravo odredba člana 15. ZKP BiH, koja utemeljuje slobodnu ocjenu dokaza, pretresnom vijeću i daje mogućnost ocjene dokaza oslobođenih bilo kakvih unaprijed postavljenih pravila, te je ograničen jedino zakonitošću istih. Stoga, niti postojanje izvjesnih činjenica koje ukazuju na osuđivanost svjedoka, ne mogu biti u direktnoj vezi sa njegovim

svjedočenjem za koje je utvrđeno da je istinito, i to na osnovu niza drugih dokaza, objektivne i subjektivne prirode, koji ga potkrijepljuju. Naime, to što je S.R. osuđivana osoba, i to za davanje lažnog iskaza, ranije u ovom postupku, njegov iskaz ne može *a priori* biti vrijednosno eliminisan, već je bilo neophodno isti cijeliti sa aspekata potkrijepljenosti drugim izvedenim dokazima, njegovog držanja tokom svjedočenja tj. direktnog i unakrsnog ispitivanja, unutrašnje i vanjske saglasnosti u zavisnosti od faze davanja istog, te procjene njegove zainteresovanosti za inkriminisanje optuženih, a što je sve prvostepeni sud pravilno učinio. U konačnici, sa aspekta same dokazne vrijednosti iskaza ovog svjedoka, prvostepena presuda se i sa ovim pitanjem bavila na pravilan i u svemu prihvatljiv način, a za ovo Vijeće je, između ostalog, indikativno istaknuto da je Tužilaštvo imalo mogućnost da istog ispita i ospori njegove navode, pa činjenica da je isto bilo bezuspješno ne može biti podloga za žalbene prigovore o nekredibilnosti ovog svjedoka. Dokle god iskazi svjedoka tvore jednu logičku cjelinu i pojašnjavaju pojedine detalje cjelokupnog toka događaja za koje se optuženi terete, nema osnova za nepoklanjanje vjere i manje vrednovanje takvog iskaza, samo iz razloga njegove specifične ranije osuđivanosti.

Prigovor u odnosu na sadržinu dokaza ... i nalaza vještaka Šerifa Isovića

26. Nadalje žalba ukazuje na strane 35., 36., 37. i 39. pobijane presude - u odnosu na ocjenu sadržaja dokaza optužbe ... i nalaza vještaka Šerifa Isovića. Prema žaliocu sud pogrešno primjenjuje odredbe članova 86., 194. i 195. ZKP BiH u ocjeni dokaza optužbe - DVD baza podataka OSCE(...) i dovodi do pogrešnog zaključka da sadržaj tog dokaza nema dokaznu snagu u krivičnom postupku. U tom smislu, a suprotno zaključku suda, žalilac se poziva na odredbu člana 195. stav 5. ZKP BiH koji propisuje da čak i ako ovlaštene osobe ne podnesu imovinskopравни zahtjev do završetka glavnog pretresa sud može odlučiti da shodno toj odredbi optuženom izrekne mjeru oduzimanja koristi. Prema žaliocu ovaj dokaz Tužilaštva DVD 49.2.4. je baza podataka sa folderima u kojima je skenirana originalna dokumentacija 635 radnika koji su radili za firmu "Serbaz", koja dokumentacija je potvrđena kao originalna od strane svjedoka M.T. i svjedoka, advokata H.DŽ., koji su na glavnom pretresu ukazali koja je svrha te dokumentacije i kako je skenirana na DVD, među kojim su bili i rukom pisani tekstovi radnika o neisplaćenim novcima od strane firme, a sve je to pripremljeno radi podizanja tužbe protiv firme pred azerbejdžanskim sudovima, koji su po takvoj tužbi i postupali, pri čemu Tužilaštvo napominje da su azerbejdžanski sudovi negativno odlučili o njihovoj tužbi, ne zbog toga što potraživanja nisu postojala, već zbog nepostojanja ugovora o radu, što je bila nesporna

činjenica na koju su ukazivali brojni svjedoci iskazujući da ih nikada nisu ni zaključivali. Također, ovu visinu štete po njih, odnosno utvrđivanja visine ostvarene koristi optuženih, tj. ovu dokumentaciju je koristio i vještak Isović u odnosu na tačku 1 optužnice. Dakle, po žalioocu, sud pogrešno ocjenjujući bez dovođenja u vezu sadržaja ovog dokaza sa svjedočenjima svjedoka M.T. i H.DŽ. te svjedocima tj oštećenim, izvodi pogrešan zaključak (strana 40. pobijane presude) da: “ Dakle unatoč činjenici da se većina radnika nije izjasnila da je imalo bilo kakva potraživanja prema firmi Serbaz, naprotiv 34 svjedoka odbrane su negirali postojanje bilo kakvih obustava od strane firme...“. Prema žalioocu, da je sud izvršio uvid u dokaz ... i u sadržaje foldera nazvane po imenima radnika, utvrdio bi da od 34 svjedoka odbrane se samo 2 svjedoka i to R.Š. i M.B. nalaze u ovoj bazi podataka, a ni ta 2 svjedoka na glavnom pretresu nisu mogli objasniti zašto su dali punomoć advokatu za zastupanje za naknadu štete, ako nisu, kako su na glavnom pretresu tvrdili, oštećeni.

27. Apelaciono vijeće iznesene prigovore nalazi neosnovanim.

28. Prihvatajući zaključke prvostepenog suda u pogledu ocjene sadržaja dokaza ..., uključujući i zaključak da nije moguća parcijalna ocjena nalaza vještaka Isovića, ovo Vijeće polazi od sistemskog tumačenja primjenjenih zakonskih odredbi članova 86., 81. i 88. ZKP BiH. Cijeneći jasne zakonske odredbe u pogledu prikupljanja izjava od lica, a koje bi se u kasnijem postupku imale smatrati zapisnicima o saslušanju svjedoka, neosporno je da ovakve vrste izjava, o kakvim se radi u slučaju dokaza ..., koje su date advokatu OSCE-a, bez ijednog elementa zapisnika, predstavljaju faktičko prikupljanje informacije, a ne saslušanje svjedoka u smislu ZKP BiH. Pri tome, iste izjave, suprotno tvrdnjama žalbe, ne predstavljaju niti prijedloge za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva, kako je to prvostepeni sud također pravilno cijenio, ukazujući na relevantne zakonske odredbe. Kod donošenja ovakvog zaključka, Apelaciono vijeće podsjeća da ispunjenje ovog uslova ne zadovoljava puko navođenje: *postavljam; mislim da hoću; to obavezno; sve što mi po zakonu pripada i sl.* Oštećeni je dužan *određeno* definirati svoj prijedlog, u smislu da li se on odnosi na jedan ili sva tri moguća zakonska zahtjeva⁵, te u kojem iznosu i koju vrste štete potražuje, odnosno povrat koje stvari ili poništenje kakvog pravnog posla zahtjeva. Takvo što je razumljivo imajući u vidu da dati prijedlog zamjenjuje tužbu u parničnom postupku te da se prilikom odlučivanja o istoj sud kreće u granicama postavljenog zahtjeva.

Dodatno, oštećeni bi čak imao i dužnost ponuditi i dokaze kojima potvrđuje osnovanost svog zahtjeva. To je nužno stoga što je, shodno ekspresiji zakonodavca, osoba ovlaštena za podnošenje prijedloga za ostvarivanje imovinskopravnog zahtjeva dužna da *određeno* označi svoj zahtjev i da podnese *dokaze* – član 195. stav 3. ZKP BiH.

29. Odredba člana 198. ZKP BiH je i naslovljena kao „odlučivanje o imovinskopravnom zahtjevu“. Prvenstveno jezičkim, a potom i logičkim i ciljnim tumačenjem naslova ove odredbe, pa i početnog njenog dijela koji propisuje da „o imovinskopravnom zahtjevu odlučuje sud“, dolazi se do zaključka da će sud odluku o imovinskopravnom zahtjevu donijeti samo u slučaju njegovog postojanja, i to određenog.

30. Konačno, istrajavanja tužioca na primjeni odredbe člana 195. stav 5. ZKP BiH⁶, gube svoju relevantnost obzirom na činjenicu da u konkretnom predmetu nije donesena osuđujuća presuda.

Pitanje platnih listi

31. Nadalje žalba ukazuje na stranu 67. pobijane presude, gdje se navodi da sud u odnosu na dokaze odbrane ... - odgovor preduzeća “Serbaz” i dokaz ... - platne liste radnika, da: „tužilaštvo je ispravno primjetilo da u samom aktu preduzeća Serbaz nisu taksativno nabrojane platne liste koje se dostavljaju, međutim prema stanovištu Suda ovakva omaška u konkretnom slučaju ne dovodi u pitanje autentičnost platnih listi uložениh u spis ovog predmeta“, a koji stav je, prema žalocu, suprotan i sadržaju samog akta preduzeća “Serbaz” i priložima koji su navedeni uz taj akt-prilog spisak radnika(40 listova). Spisak radnika koji su radili za tu firmu “Serbaz” i platne liste niti su isto, niti je firma “Serbaz” i mogla dostaviti platne liste radnika jer njima nije ni raspolagala. Naime, prema žalbi, odbrana kao dokaz-platne liste nije mogla dobiti od firme “Serbaz” jer u vrijeme kada je firma “Serbaz” preuzeta od strane vlasti Azerbejdžana-kraj septembra 2009. godine i prema iskazima svjedoka, kao i navodima presude ..., vidljivo je da je advokat tužene-Firma “Serbaz” izveo dokaz - pismo firme “Serbaz” od 07.10.2010. godine, u kom je navedeno da su organi kompanije Acora Biznis uzeli osnivačke akte firme “Serbaz” kao i

⁵ Član 193. stav 2. ZKP BiH daje mogućnost potraživanja: naknade štete; povrat stvari ili ponišavanje određenog pravnog posla.

⁶ Ako ovlašćeno lice ne podnese imovinskopravni zahtjev do završetka glavnog pretresa ili ako predloži upućivanje na parnični postupak, a podaci krivičnog postupka pružaju pouzdan osnov za potpuno ili djelimično rješenje imovinskopravnog zahtjeva, **Sud će u osuđujućoj presudi** odlučiti da se optuženom izrekne mjera oduzimanja imovinske koristi.

neka druga dokumenta iste firme i da ih nisu vratili, pa je s tim u vezi firma "Serbaz" gubitak dokumenata objavila u novinama „Vergiler“ dana 28.07.2010. godine. Nadalje, da su se podaci o platama, odbijanjima od plata i ostala dokumentacija koja se odnosila na obračun plata, zapravo cijelo vrijeme nalazili kod optuženog Bože Vučenovića i Milana Vučenovića potvrđuje i iskaz svjedoka N.T. koji je naveo kako je došao u posjed CD-a sa takvom dokumentacijom, da se dokumentacija vodila elektronski i da tu kompletnu dokumentaciju ima Rade Ljubičić, kao i da mu je poznato da se vodila dvojna dokumentacija-jedna vođena kod Rada na kompjuteru, a druga za azerbejdžance, tamo za te ljude koji su plaćali, da je to predao Radetu i da mu je isti spomenuo šta je na tim CD-ovima, a da mu je to rekao i S.K.. Nadalje, u žalbi se navodi i da svjedok oštećeni M.V. potvrđuje na glavnom pretresu od 14.01.2015. godine da u vrijeme kada su firmu preuzeli azerbejdžanci nisu raspolagali podacima o zarađenim platama (žalba citira na strani 12. i 13. dio iskaza ovog svjedoka od 14.01.2015. godine). Konačno, žalbom se u odnosu na ovaj dio žalbenih navoda ističe da neovisno od svih stavova suda i dokaza koji se odnose na uskraćivanje plata i drugih naknada, postojanje štete ili pribavljanje imovinske koristi, nisu bitni elementi krivičnih djela za koja su se optuženi tačkom 1. izreke teretili, u vrijeme izvršenja tih krivičnih djela.

32. Apelaciono vijeće iznesene prigovore nalazi neosnovanim.

33. Naime, ovo Vijeće zaključuje da Tužilaštvo neosnovano istrajava na osporavanju dokaza, platnih listi, uložениh od strane odbrane, pokušavajući preko tehničkih, irelevantnih detalja i omaški, da obesnaži iste dokaze, koji u konačnici, kako to i samo Tužilaštvo ističe i nemaju krucijalni utjecaj na odluku o glavnoj stvari.

34. Kako to proizilazi iz pobijane presude, radi se o 1702 platne liste, koje predstavljaju prilog odgovora preduzeća "Serbaz" od kojih su se iste i tražile, pri čemu je iz samog odgovora neosporno da se isti odnosi upravo na dostavljanje traženih platnih listi. Nadalje, Tužilaštvo je očigledno i tokom prvostepenog postupka ukazivalo na izvjesne razlike u platnim listama uložениm od strane tužioca, u odnosu na sporne platne liste uložene od strane odbrane, za što je prvostepeni sud, prema stavu ovog Vijeća, uvjerljivo ukazao da se ne radi o bilo kakvim značajnim razlikama koje bi implicirale da se radi o neautentičnim dokumentima, koji bi potencijalno imali za cilj prikazivanje drugačijeg stvarnog stanja i dovođenja u zabludu. Čak i onda kada se radi o određenim razlikama, iste su ograničene na tehničke računarske postavke, dok se sam suštinski iznos između platnih listi Tužilaštva i odbrane poklapa, što je prvostepeni sud naglasio upravo na primjeru Milana

Vilića, preko čije platne liste je Tužilaštvo kao primjer i delegiralo prigovor. Do drugačijeg zaključka ne dovode niti navodi tužioca koje iznosi u prilog tvrdnjama da odbrana nije mogla dobiti podatke od firme "Serbaz", pozivajući se i na iskaz svjedoka N.T., obzirom da naspram istog stoji odgovor firme "Serbaz" sa prilogom platnih listi, dakle ne radi se o pretpostavci da su platne liste dostavljene od firme, već je isto i zadokumentovano.

35. Stoga, Apelaciono vijeće ne nalazi razuman razlog da bi dovelo u pitanje zapažanja prvostepenog suda iznijeta na strani 66. i 67. pobijane presude.

2. Žalbeni prigovori koji se odnose na činjenična utvrđenja

36. Elaborirajući elemente i suštinu krivičnog djela Trgovina ljudima, žalbom se osporavaju stavovi suda, i to: da radnici nisu bili obmanuti u pogledu uslova rada, plata, smještaja, zdravstvene zaštite, da su slučajevi kažnjavanja bili sporadični i to samo zbog alkohola, kao i da je to činjeno radi zaštite radnika jer su radili građevinske radove, te stav suda da cilj eventualnih fizičkih obračuna sa radnicima nije bila uspostava kontrole u svrhu radne eksploatacije te novčanog kažnjavanja, već da je svrha toga bila uspostava radne discipline, zatim da su im pasoši oduzimani iz sigurnosnih razloga-da ih ne bi izgubili, da radnici nisu bili nezaštićeni kada je riječ o zdravstvenoj njezi (strana 92. pobijane presude); zatim zaključak suda: *...“kako je svjedok G. odveden prinudno na otriježnjenje, što je rezultat namjernog nepoštivanja radne discipline...”(stranica 97. pobijane presude)*, ukazujući da isto predstavlja stav kojim se relativiziraju slučajevi fizičkog nasilja kroz zaključak da ostaje nejasno ko je te fizičke kontakte izazivao, te konačno stav suda da radnici nisu bili radno eksploatisani.

37. U tom pravcu žalbom se navodi, da su svjedoci naveli da se redovan rad smatrao rad od 12 sati, da su radili prekovremeno čak i do 36 sati bez prekida i odmora, da prekovremeni rad nije plaćan uvećano u odnosu na redovni rad, da se prekovremeni rad nije smio odbiti pod prijetnjom novčane kazne do 500 dolara. U tom pravcu se žalba poziva i na činjenicu da su radnici u Azerbejdžanu boravili bez radne dozvole, da su im pasoši bili oduzeti na aerodromu i da su držani u sjedištu firme "Serbaz", da dakle nisu mogli napustiti Azerbejdžan kada su htjeli, tj. da im je za prijevremeni odlazak (prije isteka 6 mjeseci) bila potrebna dozvola Bože Vučenovića uz odbijanje 1800 dolara koje su

morali platiti ili odraditi. Takav rad, prema tvrdnji žalbe, morao se smatrati eksploatatorskim.

38. Prema tužilaštvu svjedoci koji su radili 2007. i 2008. godine su potvrdili navode svjedoka koji su radili 2009. godine o dužini redovnog i prekovremenog rada. Također, svjedoci J.M., O.S. i M.R. su potvrdili da je situacija po pitanju oduzimanja pasoša, novčanog kažnjavanja, nemogućnosti napuštanja smještaja u neradne dane bila ista. Prema Tužilaštvu iako radnicima u 2007. i 2008. godini, a pogotovo ne u 2009. godini, nije isplaćivana satnica onako kako je to dogovoreno, iskorištavanje radnika eksploatacijom u 2007. i 2008. godini, od samih radnika nije prepoznato u dovoljnoj mjeri jer su po njihovim iskazima plate u iznosima koje su određivali Božo Vučenović i Rade Ljubičić bile uglavnom redovne. Razlog zašto su se pojedini radnici i bez obzira na obmanu u pogledu uslova rada, vraćali ponovo na rad i drugi ili treći put, prema stavu Tužilaštva, upravo leži u činjenici da je alternativa između primati ikakvu platu nego nikakvu, jasna, a da njihov pristanak po značenju djela ne ekskulpira optužene za krivično djelo iz člana 186. stav 3. KZ BiH.

39. Prema žalbi zaključci i obrazloženja suda u odnosu na iskaze svjedoka-oštećenih navedeni na strani 78. do 107. pobijane presude su najvećim dijelom u potpunoj suprotnosti sa sadržajem njihovih iskaza na glavnom pretresu, s tim da je sud iz njihovih iskaza izvlačio upravo odgovore date u prekoračenju unakrsnog ispitivanja i u atmosferi vrijeđanja i zbunjivanja tih svjedoka. Prema žaliocu sud je prilikom ispitivanja tih svjedoka postupao protivno odredbi člana 267. stav 1. ZKP BiH kojom je propisana obaveza zaštite privatnog života svjedoka, nakon čega sud od stranice 80. do 83. daje ocjenu da se radi o neobjektivnim i pristrasnim iskazima. U tom pravcu se žalilac poziva na iskaz D.G. od 18.02.2015. godine, E.K. od 04.02.2015. godine, J.M. od 28.10.2015. godine, I.B. od 12.06.2015. godine, G.M. od 02.12.2015. godine, gdje su oni ispitivani na okolnosti iz njihovih privatnih i intimnih stvari i sl.(navodi na žalbi od stranice 6. do 8.). Dakle, prema stavu Tužilaštva sud nije zabranjivao takva pitanja odbranama.

40. Prema žaliocu, da je sud dokaze cijenio objektivno i pravilno ih podveo pod odredbu člana 186. stav 1. KZ BiH koji propisuje 13 alternativno postavljenih radnji odnosno načina koje počinitelj može preduzeti u svrhu nekog od oblika iskorištavanja propisanog istim stavom, zaključak suda bi bio drugačiji. U tom smislu, žalba ukazuje na indikatore Međunarodne organizacije rada:

1. Radnici vrbovani putem obmane(srednji indikator)- prevareni u vezi sa sadržajem i zakonitošću ugovora o radu, prevareni u vezi s uvjetima stanovanja i života, prevareni u vezi sa zakonitim dokumentima ili stjecajem zakonitog statusa migranta, te prevareni u vezi sa zaradom.
2. Vrbovani su i iskorištavanjem teškog položaja(srednji indikator)-iskorištavano je stanje nezaposlenosti i teške porodične situacije.
3. Radno su eksploatisani, kao oblik iskorištavanja(srednji indikator)-prekomjerni broj radnih sati i dana, loši uslovi smještaja i ishrane posebno u neradne dane, niska ili nikakva plaća, nepostojanje socijalne zaštite, manipulisanje naknadama za rad uz odbijanja za „depozit“ i novčana kažnjavanja.
4. Izloženi prinudi na odredištu(srednji indikator)- oduzimanje pasoša, izolacija, ograničavanje slobode i nadziranje, nametnuti prekovremeni rad pod prijetnjom novčanog kažnjavanja, zadržavanje dijela naknada za rad, odbijanje od plata novčanih kazni, uzimanje depozita po radniku u visini od 200 dolara.
5. Preduzimano nasilje prema oštećenim(jaki indikator)- fizičko nasilje i zatvaranje radnika, psihičko maltretiranje G.M., T.K. i Z.B..
6. Zloupotrijebljen težak položaj oštećenih na odredištu(srednji indikator)- zavisili finansijski od optuženih, nisu imali regulisan zakoniti boravak niti zakoniti rad, nisu mogli napustiti Azerbejdžan bez saglasnosti B. Vučenovića i uz odbijanje za kartu od namanje 1800 dolara ukoliko dobiju saglasnost.

41. Shodno navedenom, Tužilaštvo smatra da je u konkretnom slučaju vidljivo prisustvo 5 indikatora srednje vrijednosti i jedan jaki, a svi indikatori su potvrđeni iskazima svjedoka kao i materijalnom dokumentacijom.

42. Žalbom se ukazuje na tezu da su radnici vrbovani putem obmane. Prema žalbi svjedoci su potvrdili da im je prije dolaska u Azerbejdžan od strane Miroslava Vučenovića, Safeta Turanovića ili u agenciji u Živinicama u kojoj su u dogovoru sa optuženim Safetom Turanovićem, M.H. i A.K. oglašavali da traže radnike za rad u Azerbejdžanu, te sačinjavali liste koje su dostavljali Safetu te nekim radnicima, bio obećan zakonit rad i boravak u Azerbejdžanu, satnica u rasponu od 5 do 13 dolara(iskazi svjedoka N.B., Z.V., Z.B., G.B., K.H. itd), dobar smještaj i ishrana, zdravstvena zaštita i redovna isplata plata.

43. U odnosu na obećane a isplaćene satnice i obećanu redovnu platu svjedoci su prema tvrdnji žalbe naveli: Ć.G. - prva plata mu isplaćena nakon 2 mjeseca i dobio je

samo 250 dolara, a po dogovorenoj satnici je trebao dobiti 1680 dolara. J.M. dobio samo 1500 dolara a trebao 3000 dolara-prebacio normu, Z.A za 6 mjeseci primio jednu ili dvije plate po satnici od 4 dolara, O.B. u periodu od avgusta 2009. godine do februara 2010. godine nije primio nijednu platu itd.⁷ Kada su u pitanju obećani dobar smještaj i ishrana i obećana zdravstvena zaštita, svjedoci su naveli: Ć.G. - da nije tačno da je firma davala 50 dolara za hranu za neradne dane, iako je to pisalo na platnoj listi, M.K. - situacija bila najteža od maja 2009. godine, nisu imali ni hrane, ljudi počeli krasti krompir, bio smješten u kolektivnom smještaju sa 60 ljudi u kući sa tri sobe i jednim toaletom K.H. - bio smješten u sobi sa 14-20 kreveta kao u vojsci, nisu mogli izlaziti iz smještaja kada su htjeli, Z.A. - imao povredu noge, tražio pomoć a potom i odlazak kući, ali su mu svi govorili da će mu odbiti od plate za kartu i hranu, pa je sam otišao ljeckaru i platio injekciju i bio 20 dana na bolovanju, a za to vrijeme nije ništa primao, O.B. - uslovi života i rada bili robijaški itd.⁸ U odnosu na prekovremeni rad, novčana kažnjavanja, odbijanje depozita agencije za posredovanje svjedoci su prema tvrdnjama žalbe naveli: L.D. – da je napustio Azerbejdžan i prije isteka ugovora, da nije smio reći razlog, da je samoinicijativno otišao u Baku, te da je na kraju dao obrazloženje da ne može više ni psihički ni fizički da izdrži, da su mu 10-ak dana odugovlačili dati pasoš, platili mu samo 1500 dolara, a da je zaradio oko 7500 dolara, S.R. – da je radio po 12 sati, da je posao bio fizički težak, da je dobio ..., G.M. – da je radio 12 sati, nekada i 24h, 36h, što potvrđuje i J.P., kao i K.H. koji govori da prekovremeni rad nije plaćan uvećano.⁹

44. U odnosu na prinudu na odredištu (oduzimanje dokumenata, izolacija, ograničavanje kretanja, uzimanje depozita po 200 dolara, odbijanje za naknadu agenciji za posredovanje), Tužilaštvo se poziva na sljedeće: svjedoka H.V. - opisao alkotestiranja- da su dana 28.10. po noći došli R. zv. „D.“ i Z.K. u smještaj, u dva u noći, postrojili ih, da su morali stajati na jednoj nozi i podijelili im alkotestove i ako je nađen samo jedan promil da su bivali kažnjeni sa 100 dolara, N.S. – da se radilo o pravoj torturi, većina rukovodilaca je bila kažnjavanja a pošto je bilo tuče na radilištu, svi su bili u strahu, osjećali se kao robovi, svjedok D.N. – da im je bilo ograničeno druženje na 5-6 ljudi, a ako bi se družili sa većim brojem ljudi onda bi im se zamjeralo, poznato mu da su tamo umrla dva čovjeka.¹⁰

⁷ Strane 17.,18.,19. i 20. žalbe.

⁸ Strane 20.,21.,22.,23., 24. i 25. žalbe.

⁹ Strane 26. i 27. žalbe.

¹⁰ Strane 27.,28.,29. i 30. žalbe.

45. U odnosu na fizičko nasilje i zatvaranje radnika i psihičko maltretiranje, žalba se poziva na sljedeće: svjedoke M.V., Z.B., M.R., S.R., Ć.G. i druge, a što potvrđuje i Izvještaj o posjeti BH radnicima zaposlenim u firmi "Serbaz", sačinjen od Generalnog konzula BiH u Istanbulu, kao i dokaz ... odnosno Obavijest direktora B. Vučenovića od 13.07.2009. godine da je strogo zabranjeno udaljavanje iz kolektivnih smještaja i stanova poslije radnog vremena, koju obavijest je dobrovoljno predao svjedok M.V..¹¹

46. U odnosu na krivično djelo organizovanog kriminala i uloge optuženih prema žalbi, iz iskaza svjedoka i materijalne dokumentacije proizlazi postojanje grupe koju je formirao Božo Vučenović - svjedoci potvrdili da je bio direktor, te osoba sa najviše autoriteta i uticaja na sve aspekte života i radnika (svjedoci M.J., M.V., F.B., M.R., N.Ć. i dr.), a da su pripadnici iste bili, i to: R.Lj. zv D. - bio drugopozicionirani u toj hijerarhiji, svjedoci potvrdili da je alkotestirao radnike i novčano kažnjavao, fizički i psihički maltretirao radnike, oduzimao putne isprave, zatvarao radnike, uskraćivao zdravstvenu zaštitu i povratak u BiH (svjedoci Z.V., T.K., N.G., Z.B. i dr); zatim Turanović Safet - vršio vrbovanje i upućivanje na rad tokom 2008. godine, te vršio kontrole na gradilištima- potvrdilo više svjedoka; R.T. - tokom 2008. godine posredovao u upućivanju radnika u Azerbejdžan pri čemu je objašnjavao uslove radi boravka, pri tome dovodeći u zabludu o stvarnom stanju stvari, a tokom 2009. godine u svojstvu kontrolora kažnjavao novčano, te učestvovao u zlostavljanju radnika (svjedoci S.R., R.V., M.V., M.V., N.G....); Dmitrović Zoran - bio osoba koja je obavljao poslove kontrolora firme na gradilištima-oduzimao putne isprave, psihički maltretirao i rigorozno kažnjavao radnike (svjedoci N.G., D.G., Z.A., M.R. i dr); Z.K.- bio šef gradilišta-prema iskazima svjedoka (T.K., S.Z., F.B., H.V., M.T. i dr.) -uskraćivao medicinsku pomoć i psihički maltretirao radnike kao i fizički, alkotestirao i kažnjavao radnike, uskraćivao povratak; Vučenović Nedeljko - bio blagajnik i isti kažnjavao radnike novčano i alkotestirao po noći-potvrdili svjedoci (M.V., M.R., Ć.G. i dr) i Vučenović Miroslav - bio osoba koja je krajem 2008. godine i tokom 2009. godine vršio vrbovanje i upućivanje radnika iz BiH i Srbije, objašnjavao uslove rada u ugostiteljskim objektima u BiH, dovodeći ih u zabludu. Prema žalbi, ulogu i hijerarhiju grupe opisao je jasno i tada osumnjičeni N.T. dat u prostorijama SIPA-e koji iskaz je pročitao na glavnom pretresu, a što je ponovio i na glavnom pretresu dana 03.07.2019. godine.

¹¹ Strane 30.-37. žalbe.

47. Apelaciono vijeće iznesene prigovore nalazi neosnovanim.

48. Prije svega, ovo Vijeće napominje da je potrebno dati jedinstveno obrazloženje u vezi činjeničnih utvrđenja prvostepenog suda koji se odnose na krivično djelo Trgovine ljudima i Organizovanog kriminala, obzirom na sadejstvo kriminalne aktivnosti, odnosno činjenicu da u konkretnom slučaju pitanje inkriminacije trgovine ljudima predstavlja predikatno djelo organizovanom kriminalu.

49. Analizirajući žalbene prigovore, te iste dovodeći u vezu sa zaključcima prvostepenog suda, Apelaciono vijeće se primarno rukovalo i samom prirodom krivičnog djela Trgovine ljudima. Nije sporno da radna eksploatacija, na način na koji Tužilaštvo iznosi svoje tvrdnje, predstavlja grubo kršenje ljudskih prava koje se može pronaći u bitnim obilježjima predmetnog krivičnog djela. Međutim, da bi lica optužena za isto i snosila odgovornost, potrebno je van razumne sumnje utvrditi da činjenična utvrđenja, i dokazi koji ih argumentuju, pružaju osnov da se radi o ispunjenju standarda zahtijevanog sa aspekta ovako teške inkriminacije. Težina inkriminacije, kakva je trgovina ljudima, zahtjeva svestrano preispitivanje kako iz razloga nedopustivosti da lica koja su uistinu kriva ne prođu nekažnjeno, tako i sa aspekta da se isto djelo ne obezvrijedi inkriminacijama koje, možda nisu u skladu sa određenim pravilima radnopravnog odnosa, kada se govori o radnoj eksploataciji, ali ne predstavljaju Trgovinu ljudima.

50. Upravo u konkretnom predmetu, ovo Vijeće smatra, da Tužilaštvo niti opisom navodno počinjenih inkriminacija, niti ponuđenim dokazima, nije ispunilo zahtijevane standarde predmetne inkriminacije, što je prvostepeni sud pravilno ocijenio, polažući zaključke o istom, te opravdano se priklanjajući načelu *in dubio pro reo*. Niti žalbenim prigovorima, preko istaknutih i Sudu poznatih indikatora ovog krivičnog djela, međunarodne prakse i okvira, te ponavljanjem svog viđenja ove krivične stvari, Tužilaštvo ne uspijeva u svojoj obavezi da teretom dokazivanja kod Suda stekne uvjerenje van razumne sumnje da se u konkretnom slučaju radi o krivici optuženih na osnovu člana 186. KZ BiH (a u vezi s tim i 250. KZ BiH).

51. Ako se krene od prvog elementa, kako to Tužilaštvo i u žalbi tvrdi, da se radi o vrbovanju na temelju obmane, Apelaciono vijeće nije utvrdilo da je prvostepeni sud iznio pogrešne zaključke u vezi s istim. U tom smislu, za ovo Vijeće je indikativna okolnost da je radnicima bilo poznato gdje idu, za koje preduzeće će raditi, način prevoza do Azerbejdžana i nazad, troškovi prevoza, kao i okvirna satnica rada, pri čemu ovo Vijeće ne

nalazi da su optuženi radnike vrbovali na način da su isti odabrani kao ciljano određeni radi svojih egzistencijalnih prilika, te da su im navedene okolnosti potpuno lažno predstavljene. U tom pogledu, Apelaciono vijeće cijeni da prvostepeni sud jasno napominje da je većina svjedoka Tužilaštva i odbrane navela da je za rad u preduzeću "Serbaz" saznala preko komšija, prijatelja i slično, te da su se samoinicijativno raspitivali kako da dođu do rukovodilaca ovog preduzeća u cilju odlaska na rad, što već na ovom mjestu umanjuje snagu tužilačke teze o poduzetim aktivnostima od strane optuženih koje bi imale za cilj vrbovanje radi konačne obmane, sve u svrhu radne eksploatacije.

52. Da bez obzira na način uspostave komunikacije između radnika i optuženih, odnosno načina njihovog finalnog odlaska na rad, obmane nije bilo niti iz daljnjeg postupanja, niti kasniji odnos prema radnicima predstavlja bilo koju od radnji izvršenja predmetnog krivičnog djela, Apelaciono vijeće crpi iz pravilnih navoda prvostepenog suda, gdje su detaljno razmotrene sljedeće okolnosti: prekovremeni rad, radne dozvole, plata, uslovi boravka i regulacija boravka i rada (kao i sloboda kretanja), zdravstvena zaštita (uključujući i opremu na radu), fizička zlostavljanja i kažnjavanja, zloupotreba položaja bespomoćnosti radnika.

53. U odnosu na pitanje prekovremenog rada, Apelaciono vijeće nalazi da je i u prvostepenoj presudi konstatovano da je očigledno da je u okviru preduzeća "Serbaz" postojala praksa prekovremenog rada, međutim, iz prigovora Tužilaštva, ne proizilazi uvjerenje da je prvostepeni sud pogriješio u zaključku da radnici nisu prisiljavani na takav prekovremeni rad. Tužilaštvo i kada iznosi žalbene prigovore, citirajući iskaze svjedoka, ponovo dokazuje samo činjenicu postojanja prekovremenog rada, ali istu ne utemeljuje sa aspekta predmetne inkriminacije. Prihvatajući zaključke prvostepenog suda, ovo Vijeće naročito cijeni navod na strani 78. pobijane presude, gdje se navodi *"Radnici su očigledno bili nezadovoljni činjenicom da za prekovremeni rad nisu bili plaćeni više nego za redovni rad, međutim takva činjenica ne utiče na položaj optuženih u krivičnom postupku koji se vodi za krivično djelo Trgovina ljudima. Dakle, činjenica da je postojala praksa prekovremenog rada, koji je bio dobrovoljan i plaćen, ne može predstavljati obmanu u pogledu predstavljanja radnih uslova."* Stoga se u konkretnom slučaju na temelju iskaza svjedoka, na kojima i Tužilaštvo insistira, može postaviti pitanje adekvatnosti plaćanja prekovremenog rada, ali isto, kako i prvostepeni sud pravilno konstatuje, u konkretnom slučaju, ne dokazuje postavljenu inkriminaciju.

54. Tužilaštvo u svojim prigovorima pogrešno pristupa i pitanju radne dozvole za radnike, obzirom da isti aspekt kroz žalbu sada formalizuje uopšte postojanjem istih, dok previđa da je u konkretnom slučaju, obzirom na postavljenu inkriminaciju, bitna procjena isključivo obmane sa aspekta postojanja radne dozvole, što i prvostepeni sud pravilno poprima na strani 79. pobijane presude. U tom pogledu je jasno ukazano, da iz iskaza svjedoka proizilazi potpuno indiferentan odnos prema ovom pitanju, što kod ovog Vijeća stvara uvjerenje da pitanje radne dozvole nije bilo od utjecaja na odluku radnika za odlazak na rad, pa samim tim da nije moglo biti niti obmane u tom pogledu. Do zaključka o tome da radnicima očigledno nije bio odlučan administrativni aspekt njihovog rada, kao i u tom pogledu poslovanja preduzeća, Apelaciono vijeće je došlo i iz navoda prvostepenog suda gdje se obrazlaže uloga optuženog Bože Vučenovića u preduzeću "Serbaz", a gdje je ukazano da je uočljivo da radnici nisu znali niti ko je ko u preduzeću "Serbaz" imao kakvu formanu ulogu, niti da su se mnogo interesovali za to (vidjeti stranu 77. pobijane presude).

55. Ono što predstavlja jedan od ključnih prigovora Tužilaštva, na osnovu čega smatra da je prvostepni sud iznio pogrešne zaključke o krivici optuženih i uopšte pitanju krivičnog djela, jesu plate radnika. Apelaciono vijeće primjećuje da iz iskaza svjedoka, kao i navoda prvostepenog suda, proizilaze izvjesni problemi u isplatama radnika, ali ne nalazi da su isti dosegнули nivo obmane radnika sa aspekta plaćanja.

56. Naime, izvjesno je da su u konkretnom slučaju radnicima predočavane okvirne satnice u određenim rasponima, međutim, činjenica da su očigledno očekivanja radnika bila u rasponu bližem maksimumu, ne čini opravdanom tvrdnju o obmani istih. Prvostepeni sud je na stranama 79-84., detaljno iznio navode pojedinih svjedoka, iz čega je neosporno da su isti bili upoznati kako sa mogućnošću manjeg, tako i višeg plaćanja, pri čemu ovo Vijeće ne nalazi da bilo ko od radnika nije nikako plaćen, ili je plaćen u određenom iznosu ispod minimalno postavljenog, što bi činilo osnovu za sumnju o izvjesnoj obmani. Problemi koje su pojedini radnici isticali, u pogledu kašnjenja plata, prvostepeni sud je također obrazložio, ukazujući na finansijsku situaciju u preduzeću "Serbaz", tokom 2009. godine, koja je potkrijepljena i materijalnom dokumentacijom, a koja okolnost prema stavu ovog Vijeća ne predstavlja nikakvu unaprijed spremljenu obmanu za radnike, obzirom da na takve situacije optuženi i nisu mogli imati utjecaja, niti isto unaprijed predvidjeti. O navedenom svjedoči i iskaz svjedoka Tužilaštva B.O., koji prvostepeni sud ističe u dijelu slobode izražavanja radnika i prava na štrajk (strana 87. pobijane presude), gdje se navodi njegova izjava kako nije primao plate, pa da su organizovali štrajk, kada im je optuženi

Božo Vučenović objasnio da isplata ovisi o vladi Azerbejdžana, što se na kraju i ispotavilo tačnim, jer je radnik dobio zarađene plate i to upravo od Azerbejdžanaca.

57. Da je aspekt plaćanja bio dio obmane prema radnicima, kako to Tužilaštvo i u žalbi potencira, ovo Vijeće nije zaključilo niti iz navoda prvostepenog suda iznijetih na strani 84-85. pobijane presude, gdje su obrazložene okolnosti novčanog kažnjavanja, depozita i troškova agencije. Niti prvostepeni sud ne spori da i iz nalaza vještaka Šerifa Isovića i Nedeljke Bilić, proizilazi da su radnicima odbijani izvjesni depoziti u iznosu od 200 dolara, međutim, isti pravilno napominje da se iskazi svjedoka u pogledu vraćanja depozita mimoilaze, zbog čega nije moguće utvrditi da li su depoziti vraćeni radnicima, u konačnici dajući za ovo Vijeće potpuno prihvatljiv zaključak *da svakako visina takvih odbitaka, niti po svojoj prirodi nije mogla položaj radnika obilježiti bespomoćnom i eksploatatorskom karakteristikom.*

58. Kada se plaćanje radnika procjenjuje i u okviru navoda koje tužilac ističe ukazujući na novčane kazne, prvostepeni sud pravilno zaključuje da niti po tom osnovu ne može utvrditi obmanu radnika. Naime, Apelaciono vijeće, prihvatajući ovakav stav prvostepenog suda, posebno cijeni da su radnici bili unaprijed obaviješteni o uslovima rada i povredama radne discipline, a što crpi iz navoda prvostepenog suda da iz iskaza svjedoka O.C., Z.V. i N.S., proizilazi da su popunjavali upitnik koji je očigledno sadržavao pitanja koja ukazuju na buduću radnu disciplinu radnika (kao što je konzumacija alkohola i sl.). Pri tome, ovo Vijeće dijeli stav prvostepenog suda da pitanje radne discipline, naročito izraženo na ovakav način, pa čak i novčanog kažnjavanja, ne predstavlja dokaz za umišljaj optuženih da izrabljuju radnike, ali da može predstavljati pitanje u nekoj drugoj vrsti postupka radnopravne prirode.

59. Kada je u pitanju oduzimanje pasoša radnicima, odnosno njihova sloboda kretanja, Apelaciono vijeće nalazi, suprotno žalbenim prigovorima, da isto nije činjeno u svrhu ograničavanja kretanja radnika i svojevrzne ucjene, već iz administrativnih i sigurnosnih razloga, a da nikakva ograničavanja prema radnicima u kontekstu kretanja nisu postojala, naročito svjedoči činjenica i da su imali azerbejdžanske lične karte za neometano kretanje. Dakle, njihova identifikacija i kretanje je u svakom momentu bilo neosporno, što implicira da isti nisu držani u podređenom i bespomoćnom položaju, koji bi ukazivao da nisu mogli niti da se obrate bilo kome za pomoć. Vezu između oduzimanja pasoša, povratka iz Azerbejdžana i eventualnih odbitaka u tom pogledu, Apelaciono vijeće, suprotno prigovorima Tužilaštva, također nije utvrdilo na razini krivičnog djela Trgovine ljudima,

obzirom da je moguće da su postojale i izvjesne obaveze radnika u okončanju preuzetog posla, zbog čega nisu mogli da svojim povratkom raspolažu u svakom momentu bez ikakvih posljedica, što je ponovo aspekt radnopravnog odnosa izvan krivičnog postupka.

60. O samom smještaju radnika, što kao prilog svojim tvrdnjama u prigovorima za pogrešna činjenična utvrđenja također ističe Tužilaštvo, ovo Vijeće je djelimično već obrazlagalo u dijelu prihvatanja fotografija, a čija sadržina je iznesena na strani 89. pobijane presude, a koje u sadejstvu sa iskazima svjedoka, čine pravilnim zaključak prvostepenog suda da se radi o uslovnom smještaju radnika, te da isti nisu držani u nehumanim uslovima u svrhu eksploatacije i izrabljivanja. Tužilaštvo niti žalbenim prigovorima ne pruža osnovane argumente da su postojali različiti smještaji, da su neki bili potpuno neuslovni, već paušalno citira različite dijelove iskaza svjedoka, koji kada se dovedu u vezu sa drugim iskazima iz kojih takvi elementi ne proizilaze, ponovo u najmanjem iziskuje primjenu načela *in dubio pro reo*.

61. Tužilaštvo žalbom posebno istrajava na fizičkom kažnjavanju radnika, čime suštinski gledano bi se predmetna inkriminacija u najvećem dijelu ojačala, kao jedan od značajnih indikatora, da je isto dokazano. Međutim, suprotno žalbenim tvrdnjama, Apelaciono vijeće zaključuje da se u konkretnom slučaju radilo o izvjesnim situacijama u kontekstu uspostave radne discipline, kao i da je nejasno da li je do konflikata dolazilo inicijativom radnika ili nadređenih, ili pak između samih radnika, što sve u svojoj ukupnosti ostavlja sumnju u fizičke nasrtaje na radnike u svrhu njihove eksploatacije, o čemu je prvostepeni sud iznio detaljno obrazloženje na stranama 95-100. pobijane presude.

62. Dakle, Apelaciono vijeće zaključuje da je prvostepeni sud donio pravilnu odluku da se u konkretnom slučaju prije svega nije radilo o vrbovanju i obmani radnika za njihov odlazak na rad, a potom niti da tokom vremena provedenom na radu, nije došlo do iskorištavanja njihove bespomoćnosti u svrhu radne eksploatacije. U prilog navedenom ovo Vijeće je uzelo u obzir i obrazloženje prvostepenog suda u pogledu zdravstvene zaštite istih, kao bitnog aspekta uslova rada (vidjeti strane 90-95. pobijane presude).

63. Konačno, Apelaciono vijeće cijeni da je prvostepeni sud pravilno ukazao i na okolnost da iz provedenih dokaza proizilazi da su svi radnici bili punoljetne osobe, zdrave, muškog spola, te da njihovo radno (bez obzira na stepen obrazovanja) i životno iskustvo ni na koji način nije ukazalo na položaj bespomoćnosti. Upravo ovaj aspekt Apelaciono vijeće cijeni i u kontekstu prigovora tužioca da je prvostepena odluka rezultat prekoračenja ispitivanja svjedoka u unakrsnom ispitivanju, gdje su isti nedopuštenim navodima zbunjeni.

Naime, prvostepeni sud je u najboljoj poziciji da cijeni držanje svjedoka tokom ispitivanja, gestikulaciju, promjene i uznemirenost istog, zbog čega se takvi dokazi i izvode neposredno pred sudom. Zbog navedenog, Apelaciono vijeće nema razloga da sumnja da je prvostepeni sud, kao svaki razuman presuditelj, uzeo u obzir i okolnosti načina ispitivanja svjedoka a njegov odgovor cijenio i kao rezultat načina postavljenog pitanja, pa činjenica da finalna odluka ipak ne ide u prilog tužilačkoj tezi, ne daje osnov za zaključak o pogrešnoj odluci prvostepenog suda.

64. Apelaciono vijeće još jednom napominje da se u konkretnom slučaju radi o vrlo složenoj i teškoj inkriminaciji, koja zahtijeva posebnu razinu i standard dokazivanja. Trgovina ljudima može obuhvaćati više oblika iskorištavanja i kršenja osnovnih ljudskih prava pri čemu je osnovni cilj počinitelja krivičnog djela Trgovine ljudima da novac zarađuju dugoročnim izrabljivanjem svojih žrtava. Da bi u tome uspjeli, čine sve za zaštitu svoje investicije, osiguravaju da žrtva nastavlja raditi i da ne pokušava pobjeći. Trgovci ljudima imaju stalni nadzor nad žrtvama. U mnogim je slučajevima razina psihičkih i fizičkih povreda toliko ozbiljna i trajna da ne postoji mogućnost da se fizičko i mentalno zdravlje žrtve vrati u prijašnje normalno stanje. Kada se prigovori tužioca i navodi prvostepenog suda preispitaju u ukupnosti, te podvedu po istaknute standarde, jedini mogući zaključak je onaj koji je iznio prvostepeni sud, te Apelaciono vijeće cijeni da bi svaki razumni presuditelj u istoj situaciji donio istu odluku. Pri tome, ovo Vijeće je uzelo u obzir i da Tužilaštvo svojom žalbom u suštini samo ponavlja svoje tvrdnje već iznesene i preispitane u prvostepenom postupku, te da ne pruža bilo kakve dodatne okolnosti i činjenice koje bi ukazivale na propuste takvog karaktera da bi bila dovedena u sumnju zakonitost i pravilnost prvostepene odluke, o čemu će biti riječi i u finalnom zaključku.

65. Kada su u pitanju prigovori tužioca u pogledu krivičnog djela organizovanog kriminala, radi se o faktičkom preklapanju sa već istaknutim prigovorima u pogledu trgovine ljudima, obzirom da se samo spram svakog optuženog definiše njegova uloga u grupi za učinjenje predikatnog djela. Međutim, kako inkriminacija trgovine ljudima, u koju svrhu je grupa navodno i postojala, nije dokazana, irelevantno je sada raspravljati o ulogama optuženih.

B. KRIVIČNO DJELO PRANJA NOVCA

66. Žalbom se ukazuje na neosnovanost stava suda iznesenog na strani 45. pobijane presude, a u kojem je zauzet stav da je sud odlučio da uvaži prigovore odbrane kojima se ukazuje na relevantnost presretnutih komunikacija provođenih 2013. godine, a u odnosu na inkriminirani period (trgovine ljudima od početka 2007. godine do septembra 2009. godine odnosno od novembra 2008. godine do decembra 2011. godine).

67. Nadalje, žalba se poziva i stranicu 69. pobijane presude, a u odnosu na dokaz odbrane ...- Izvod o registraciji na osnovu podataka iz Jedinственог државног регистра за правна лица u Moskvi-kojoj zakonitosti je prigovaralo Tužilaštvo i u prvostepenom postupku, zaključujući da prihvatajući ovakav dokaz, sud svoj stav bazira na pretpostavci a ne na odredbama procesnog zakona, te ujedno ukazujući da je suprotno postupljeno sa dokazom Tužilaštva

68. Tužilaštvo u nastavku daje detaljnije viđenje pitanja spornih faktura, postupanja banka po istim, sve u konačnici podvodeći pod tvrdnju da se radilo o preduzimanju aktivnosti u svrhu pranja novca.

69. Nadalje, žalbom se ukazuje na stranicu 61. presude gdje sud iznosi stav da je prilikom donošenja odluke koristio samo neznatan dio nalaza vještaka odbrane Nedeljke Bilić i to kao potkrijepljujući.

70. Žalba nadalje tvrdi i da je za prvostepeni sud očito dovoljno da odbrana unese u sudnicu fakture na kojima je pečat i paraf i da za sud to bude jedini objektivni dokaz neovisno o činjenici da odbrana ničim nije potvrdila zakonitost pribavljanja takvih faktura, a autentičnost sadržaja istih je u potpunoj suprotnosti sa zakonito pribavljenim dokazima Tužilaštva iz kojih je više no očigledno da navodni uplatioci i izdavaoci tih faktura su firme koje niti su imale poslovne djelatnosti u tom relevantnom periodu, niti su preko računa nekih od tih firmi vršene bilo kakve novčane transakcije, a niti su Božo i Milan Vučenović kao fizičke osobe mogli vršiti poslove i usluge kakvi su navedeni u „svrhama uplata“, a posebno po zakonu nisu mogli „primati u depozite“ sredstva drugih lica, jer su depozitni poslovi kada je u pitanju novac, isključiva djelatnost banaka po Zakonu o bankama.

71. Nadalje, Tužilaštvo se pozvalo na niz dokaza ...-Notarska isprava o registraciji pravnog lica Cedale Holding &Co, ... Notarska isprava o registraciji ovog pravnog lica, Uvjerjenje Ministarstva trgovine Paname, iz kojih proizlazi da se ovo pravno lice ne nalazi u bazi evidencija, dakle isto nema licencu, dok iz baze podataka nema transfera vezanih za firmu. Prema žalbi, sve jasno ukazuje da se radi o fiktivnoj off-shore kompaniji bez stvarne

poslovne aktivnosti, te da su i same transakcije prema ličnim računima optuženih vršene u cilju prikrivanja stvarnog izvora novčanih sredstava. U ovom smislu Tužilaštvo dalje osporava prihvatanje dokaza odbrane ... Izvod o registraciji na osnovu podataka iz Jedinstvenog državnog registra za pravna lica u Moskvi, za koji odbrana nije pružila dokaze na koji način je do njega došla, pri čemu ističe da je isti po svom sadržaju suprotan Izvodu o registraciji na osnovu podataka iz Jedinstvenog državnog registra za pravna lica u Moskvi izveden kao dokaz optužbe ...- Akt Ministarstva finansija Ruske federacije i u kome je jasno navedeno da Milan Vučenović nije registrovan kao rukovodilac bilo kakvog privrednog subjekta registrovanog u Moskvi, a da prema podacima iz baze podataka Jedinstvenog državnog registra pravnih lica regionalnog nivoa, Milan Vučenović se vodi kao suosnivač/učesnik pravnog lica d.o.o. „Žil koms N“, a ne vodi se kao rukovodilac niti jednog pravnog lica. Nadalje, Tužilaštvo se pozvalo i na druge dokaze iz kojih proizlazi da je kompanija “Serbaz” kao ugovorna strana učestvovala na velikom broju radova u Azerbejdžanu tokom cijelog perioda, a iz saglasnih izjava svjedoka ova kompanija je od maja 2009. godine prestala sa isplatom plata radnicima, sve do novembra 2009. godine kada su isplaćeni od strane azerbejdžanskih vlasti i to djelimično sa umanjenim iznosima. Također, iz finansijske dokumentacije Tužilaštva proizlazi koliko je novca leglo na račune fizičkih lica od strane niza off shore kompanija i u istom iznosu su u cjelosti transferisani u BiH, Srbiju i Makedoniju. U izvještaju je dalje navedeno koliko je novca uplaćeno na štedne račune Milana Vučenovića koji iznosi su u cjelosti i podignuti. Te iste novce je, prema tvrdnji Tužilaštva, optuženi Milan Vučenović koristio za kupovinu stanova u Crnoj Gori i to 7 stanova u Herceg Novom i to na vlastito ime, ime Bože Vučenovića i E. L. N. iz R.. Zatim su kupovane i druge nekretnine u BiH, upravna zgrada Veletrgovine u Gradišci, davanje pozajmica za vlastite pravne subjekte, kupovinu akcija. Sve te činjenice Tužilaštvo je dovelo u vezu sa novčanim kažnjavanjima radnika koje kazne nisu upisivane u platne liste ali jesu odbijane, te da je sistem novčanog kažnjavanja osmišljen s ciljem akumuliranja novčanih sredstava. Također, u tom pravcu je osmišljen i institut „depozita“ koji nikada radnicima nije isplaćen. Konačno, nalazom i mišljenjem vještaka Isovića ... u dijelu koji se odnosi na tačku 2. optužnice navedene su transakcije novca na i sa računa Bože i Milana Vučenovića, te je utvrđeno da se iz tih transakcija ne vidi pravna priroda porijekla i raspolaganje novcem.

72. Apelaciono vijeće navedene prigovora odbija kao neosnovane iz sljedećeg razloga:

73. Apelaciono vijeće ukazuje da je prvostepeni sud pravilno ukazao na specifičnu situaciju u konkretnom predmetu. Naime, potrebno je napraviti razliku između predmeta u

kojima se istovremeno vodi krivični postupak i za krivično djelo Pranja novca, kao i za krivično djelo za koje se sumnja da je iz istog proistekao nelegalno stečen novac. U takvim situacijama, bilo bi protivno razumnom presuđivanju istovremeno donijeti oslobađajuću presudu za tzv. predikatno djelo, a osuđujuću presudu za krivično djelo Pranja novca. Odnosno, kada se istovremeno razmatraju obje inkriminacije, ishod rješavanja predikatnog djela ima direktne reperkusije na rješavanje krivičnog djela Pranja novca, odnosno daljnje ispitivanje takve inkriminacije nije neophodno.

74. Kada ovako zaključuje, Apelaciono vijeće podsjeća da se pod pranjem novca podrazumijeva postupak usmjeren na prikrivanje nezakonito stečenog prihoda na način da se prikaže kao da se radi o zakonitoj zaradi, iz čega se jasno implicira da je fokus na prikrivanju, a da je cilj prikazivanje legalne zarade. Međutim, kada u istovremenom postupku sud utvrdi da se ne radi o nezakonito stečenim prihodima, jasno je da nije opravdano nastavljati utvrđivanje krivičnog djela Pranja novca, jer se u tom slučaju dolazi u situaciju da se optuženom stavlja na teret nešto s čime nije upoznat – neka druga sumnja na nelegalno stečen novac. Stoga, Apelaciono vijeće podsjeća na potrebu pažljive procjene situacija kada se jedno krivično djelo pojavljuje kao logičan slijed glavnog djela kao prethodnog i koje je kao takvo u funkciji toga djela, jer se njime obezbjeđuje iskorištavanje onoga što je dobijeno prvim djelom. Slijedom navedenog, irelevantno je obrazlaganje žalbenih prigovora iznesenih po ovom osnovu, jer isti, obzirom na već iznesene zaključke o pravilnim utvrđenjima za krivična djela Trgovine ljudima, ne mogu dovesti do drugačije odluke suda.

75. Dakle, upravo zbog ovako kompleksno postavljene inkriminacije, gdje se navodima o počinjenju jednog krivičnog djela, konstruiše i drugo djelo u sticaju, Tužilaštvo je moralo ponuditi zatvoren krug dokaza kojim bi svaka inkriminacija mogla van razumne sumnje opstati i kao zasebna, a i u međusobnoj vezi kako je postavljena. Međutim, Tužilaštvo takav zadatak očigledno nije ispunilo, a kako to proizilazi iz pravilnih zaključaka prvostepenog suda, niti takav propust konvalidira eventualno utemeljenim žalbenim prigovorima.

C. POVREDA KRIVIČNOG ZAKONA

76. Žalbom se ukazuje na povredu člana 4. KZ BiH jer je sud u odnosu na jedno djelo (tačka 1.) primjenio jedan krivični zakon, a u odnosu na drugo djelo drugi zakon. U tom pravcu žalba se pozvala na strane 72-75. presude gdje je navedeno da je u odnosu na krivično djelo Trgovina ljudima iz člana 186. KZ BiH primjenio zakon koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja djela (Sl. Glasnik broj 61/04), a u odnosu na krivično djelo Organizovani kriminalni zakon iz 2010. godine. Dakle, sud je u odnosu na ova dva djela iz tačke 1. koja su u međusobnoj vezi i čine složeno djelo, te po trajanju radnje izvršenja trajno djelo, primjenio dva različita zakona po vremenskom važenju iako je bio u obavezi primijeniti onaj zakon koji je važio u vrijeme kad je to djelo dovršeno a to je septembar 2009. godine, dakle u odnosu na oba djela trebao je primijeniti zakon – Sl. glasnik broj 61/04, jer je taj zakon bio na snazi u vrijeme kada su djela dovršena, pri čemu nije bitno da li su se tokom izvršenja djela mijenjali zakoni, niti je bitno da li je novi zakon blaži ili ne.

77. Apelaciono vijeće iznesene prigovore nalazi neosnovanim.

78. Apelaciono vijeće ukazuje da Tužilaštvo neosnovano ističe da je prvostepeni sud primijenio različite zakone, ne rukovodeći se vremenom kada su djela dovršena. Kako to proizilazi iz pobijane presude, upravo na stranicama na koje i žalba ukazuje, prvostepeni sud je konstatovao da je vrijeme dovršenja oba djela 2009. godina, a da su se izmjene zakona desile u 2010. godine (dakle ne tokom trajanja radnje izvršenja), zbog čega je pravilno, kako ga Zakon i obavezuje, u odnosu na svako od krivičnih djela izvršio procjenu blažeg zakona, o čemu je iznio ispravne zaključke koje ovo Vijeće iprihvata.

D. ZAVRŠNA RAZMATRANJA

79. Slijedom iznesenih zapažanja, Apelaciono vijeće nesumnjivo zaključuje da se krivica optuženih nije mogla utvrditi van razumne sumnje. Analizom same žalbe Tužilaštva, a i navoda prvostepenog suda, očigledno je da optužna teza nema čvrsto utemeljenje u provedenim dokazima, obzirom da nije nesumnjivo utvrđena radna eksploatacija radnika, niti vrbovanjem i obmanom prije dolaska, niti postupanjem prema istima tokom boravka na radu.

80. Apelaciono vijeće je cijeno da je Tužilaštvo u svojoj žalbi podsjetilo i na praksu, kao i međunarodne okvire, ali dajući puki pregled istog što bi možda i bila dobra potkrijepa

da je Tužilaštvo ponudilo dovoljne dokaze u kontekstu konkretnih činjeničnih navoda, kao i da je iste adekvatnije opisalo.

81. Međutim, Tužilaštvo je i upućivanjem zamjerki prvostepenoj presudi ostalo isključivo dosljedno svojoj koncepciji viđenja ovog krivičnog predmeta i iz te vizure tražilo navodne propuste prvostepenog suda, vršeći, jednostranu ocjenu izvedenih dokaza, onako kako to samo žalbi odgovara, nezavisno od stvarnog dosega i značaja svakog od provedenih dokaza i njihove dokazne vrijednosti. Polazeći od takve premise argumentacija žalbe ostala je u sferi sebi kreiranog autonomnog područja, a time i nužno ograničenog značaja. Drugim riječima, ključna ishodišta žalbe ne nalaze potrebnu verifikaciju u cjelini dokazne građe kojom bi se poljuljali zaključci prvostepene presude u vezi nedokazanosti navoda optužbe.

82. Sa druge strane, kako to proizilazi iz prethodno navedenih dijelova pobijane presude na koje je ovo Vijeće uputilo kao od naročitog značaja, prvostepeni sud je ispitujući tačnost činjeničnih navoda optužbe metodološki posmatrano, ispravno se fokusirao na ključne činjenice ne gubeći pri tome niti jednog trenutka iz svog gledišta cjelinu same krivičnopravne stvari. Iz tog razloga, pobijana presuda je i mogla nakon pravilne i potpune ocjene relevantnih dokaza položiti logične i ispravne odgovore na sva, samo za žalbu sporna pitanja, a koji odgovori su kao argumentovani i utemeljeni, prihvatljivi i za ovo Vijeće.

83. Dakle, na osnovu svega navedenog, Apelaciono vijeće zaključuje da se u odnosu na ispunjenost zahtjeva iz činjeničnog opisa elemenata predmetnog krivičnog djela u skladu sa rezultatima izvedenih dokaza ne može se izvesti zaključak da su optuženi krivi za predmetne inkriminacije. Drukčije iskazano, valjalo je u punom obimu primjeniti princip *in dubio pro reo*, te optužene osloboditi od odgovornosti, kako je to pravilno i učinio prvostepeni sud.

84. Ovo Vijeće još jednom upućuje na potrebu dosezanja razine standarda suštinskog krivičnog djela ovog predmeta - Trgovine ljudima, te značaja uspostave razlike između očigledno nekorektnog radnopravnog postupanja i zalaska u inkriminisanu zonu.

85. Konačno, Apelaciono vijeće smatra da bi detaljnije elaboriranje već konstatovano pravilno utvrđenog činjeničnog stanja od strane prvostepenog suda zasnovanog na zakonitoj dokaznog građi, vodilo ka pukom ponavljanju zaključaka, za čim ne postoji neophodna potreba, a što je u skladu i sa praksom Ustavnog suda BiH (AP-2938/14 –

paragraf 48.). Vodeći se ovakvim stavom, ovo Vijeće se u prethodnom dijelu i ograničilo na samo ključna pitanja, dok u ukupnosti naglašava da u pobijanoj presudi nije došlo niti do jedne od isticanih bitnih povreda, pri čemu je činjenično stanje pravilno utvrđeno, te na isto pravilno primjenjene odredbe materijalnog zakona.

86. Na osnovu svega navedenog, a temeljem odredbe člana 310. u vezi sa članom 313. ZKP BiH, valjalo je odlučiti kao u izreci.

Zapisničar:

Stručna saradnica

Ena Granić Čizmo

PREDSJEDNIK VIJEĆA

S U D I J A

Staniša Gluhajić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude žalba nije dozvoljena.